

Аналогічну роботу було здійснено і щодо римо-католицьких святинь. Знищення зазнали дві каплиці: Святого Юзефа та колишня каплиця Рівненського реального училища [3, с. 28].

За радянських часів повністю було знищено єврейський цвинтар та майже всі, де були поховання римо-католиків [4, с. 22].

Повернення сакральної і меморіальної спадщини євреїв та поляків Рівного почалося з втіленням проекту Віртуальна карта "Полікультурне Рівне" [1]. Вперше до існуючої мапи було прив'язано об'єкти, подано їхні описи, світлини.

Наразі має важливе значення повернення до людської пам'яті єврейського і польського минулого. Рівне не є виключенням. В такому ж забутті перебувають цілі пласти історії Івано-Франківська, Луцька, Львова, дрібних містечок Волині, Галичини та й всієї України. З метою заповнення цих лакун передбачено продовження проекту "Полікультурне Рівне", а в рамках України: «Єврейський світ України» [2] та «Польська спадщина на Україні» [5].

Список використаних джерел та літератури:

1. Віртуальна карта "Полікультурне Рівне" // Режим доступу: <http://mnemonika.org.ua/category/%d0%b2%d1%96%d1%80%d1%82%d1%83%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%b0-%d0%ba%d0%b0%d1%80%d1%82%d0%b0-%d0%bf%d0%be%d0%bb%d1%96%d0%ba%d1%83%d0%bb%d1%8c%d1%82%d1%83%d1%80%d0%bd%d0%b5-%d1%80%d1%96%d0%b2%d0%bd/>
1. Єврейський світ України // Режим доступу: <http://pl-ua.info/evreyskiy-svit-ukrayini/>
2. Климчук Андрій. Католицькі святині Рівного // Мистецькі грані. - №13 (28). – С. 27-28.
3. Климчук А. Пантеони Рівного // Музеї України. – 2009. – № 1 (31). – С. 22-24.
4. Польська спадщина на Україні // Режим доступу: <http://pl-ua.info/polska-spadschina-na-ukrayini/>
5. Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej: Opracowany na podstawie wyników pierwszego powszechnego spisu ludności z dn. 30 września 1921 r. i innych źródeł urzędowych: T. IX: Województwo Wołyńskie / Główny Urząd Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa, 1923. – 100 s.

Клиш Андрій Богданович
кандидат історичних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
Klish_Andriy@ukr.net

РОЛЬ ХРИСТІЯНСЬКИХ СУСПІЛЬНИКІВ У ВІДКРИТТІ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ В ГАЛИЧИНІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Діяльність українського суспільно-християнського руху в Галичині кінця ХІХ – початку ХХ ст. – важлива складова всеукраїнського національно-культурного та суспільно-політичного поступу, що ґрунтувався на загальнолюдських морально-етичних засадах, всебічному розширенні наукового світогляду, духовному збагаченні й культурному вихованні нації, піднесенні рівня освіти й науковості, втіленні у життя національних прагнень багатьох поколінь українців.

Значна частина діячів суспільно-християнської течії за фахом були учителями. У різні періоди християнськими суспільниками були, або ж їх підтримували такі визначні галицькі педагоги як О. Барвінський, А. Вахнянин, К. Студинський, Кс. Охримович, О. Маковей, Т. Грушкевич, В. Тисовський, В. Білецький, В. Коцовський та інші. Окрім того, по селах освітньою діяльністю часто займалися греко-католицькі священники. Тому питання освіти займали одне з найголовніших місць у їх діяльності. І в цьому напрямку їх праця була найпліднішою. Аналіз звітів депутатських виступів О.Барвінського стосується в основному питань освіти.

Ситуація з українськими школами у зазначений період була досить складною. Більшість шкіл були або польськими, або утравістичними (змішаними), а мовою діловодства у них виступала польська. Цього ж вимагала Крайова шкільна рада і в українських школах.

Заснування української гімназії у Тернополі було однією з основних вимог Руського сеймового клубу, активними учасниками якого були О. Барвінський та А. Вахнянин.

О. Барвінський, виступаючи у Галицькому сеймі 30 грудня 1897 р., аргументував заснування української гімназії в Тернополі її відсутністю у краї взагалі, оскільки у місцевій польській гімназії навчалось 166 українців [4, с. 78–79].

Християнські суспільники гостро критикували польську аристократію, яка виступала проти заснування української гімназії в Тернополі. Зокрема, це стосується виступу «подоляка» Еміля Торосевича: «Коли він взиває польських послів, щоби оцінювали внесені п. Барвінського *nie samem sercem ale i rozumem* – то ми додамо, щоби оцінювали ті внесення не скрізь шовіністичні окуляри, а станули на становищі народної рівноправності і на становищі християнської справедливості... а не оцінювали річий з тісного становища і виднокруга подільської політики, що вже тільки накоїла лиха в нашім краю» [1].

13 січня 1898 р. на засіданні сеймової шкільної комісії одногосно підтримано її створення.

5 лютого того ж року сейм підтримав рішення комісії та запропонував уряду з нового навчального року відкрити український клас при польській гімназії та вирішити питання щодо окремого приміщення. Це рішення позитивно сприйняв тогочасний політик за винятком польських депутатів, зокрема Е. Торосевича.

Він виступив на захист рішення Тернопільської повітової ради проти відкриття української гімназії у місті, аргументуючи нерозвиненістю та меншовартістю української культури у порівнянні з польською. Натомість А. Вахнянин 5 лютого 1898 р. у виступі в Галицькому сеймі, піддав критиці шовіністичні погляди Е. Торосевича, наголосив на значенні державної підтримки української освіти, зазначивши, що неосвічений народ може піддатися москвофільській агітації. Він висловив надію, що Галицький сейм зуміє оцінити потребу українців у рідній освіті. Зокрема, А. Вахнянин зазначив, що: «А школа повинна бути, як звісно, продовженням сего, що подає дитині рідна хата. І для того, сли діти образують ся в школі в тім дусі, яким переняли ся в рідній хаті, то з сего не вийде ніяка небезпечність для суспільности. Держави упадають наколи стоять в суперечности з інтересами своїх народів. А я не всилі ворожити добра і нашому краєви, наколи він станув би в суперечности з інтересами одного чи другого народу. (...) Побіч ідеї народности проявляє ся всюди стремління до образованости. Однакож сеї образованости не присвоїть собі жаден нарід в иньший спосіб, як лише через національне виховане» [11].

О. Барвінський, аргументуючи право українців на власну культуру та освіту зазначав: «Так не було ані в дуже недавній минувшости, ані в давнійших віках. Ніхто не може заперечити інованя окремішного руского народу. Руский нарід існував здавен давна і від більше як 1000 літ має свою минушість історичну, свою літературу і розвивав ся на зовсім окремішних основах. Що був у нас час такий, коли люди говорили, що не можна розрізнити, хто Русин а хто Поляк, то здає ся мені, що ми за тими часами не повинні вздыхати, так Русини як і Поляки. Був се час того духового пригнобленя і угніту, що не вільно було нікому бути ані Русином ані Поляком і здає ся мені, що за тими часами не будемо тужити і не хотіли-б ми, щоб они знов вернули (...)» [9, с. 31].

Віденський уряд не поспішав включати до державного бюджету кошти на відкриття української гімназії в Тернополі. Зокрема, через відсутність коштів паралельні українські класи планували відкрити лише у 1900-1901 навчальному році [5]. О. Барвінський та депутати від Слов'янського християнсько-народного союзу пригрозили виходом із правлячої коаліції, якщо їхні вимоги не будуть виконані. Основною вимогою українських представників було негайне відкриття гімназії у Тернополі [3, арк. 128–131].

У жовтні 1898 р. О. Барвінський при підтримці парламентського представництва звернувся до міністра освіти Біянда з вимогою заснування української гімназії у Тернополі. Він також звернувся до Руського педагогічного товариства у Тернополі з проханням оприлюднити оголошення щодо набору учнів до першого україномовного класу. За короткий час бажання

навчатися у цьому класі виявило понад 60 дітей. У зв'язку з цим уряд дав доручення Тернопільській раді заснувати при польській гімназії україномовний клас [4, с. 78–79].

14 жовтня 1898 р. відбулося урочисте відкриття української гімназії у Тернополі. Слід сказати, що тернопільська громада високо оцінила вклад О.Барвінського та суспільно-християнської течії у відкритті гімназії. Зокрема, йому надіслано подяку, підписану міським головою В.Лучаківським, тернопільським деканом о.С.Навроцьким, головами місцевих українських товариств [7–8]. У 1899 р. українська гімназія в Тернополі отримала ім'я Франца-Йосифа [6, с. 47].

У 1896 р. А.Вахнянин відстоював відкриття української гімназії у Станіславові у сеймі, проте крайова шкільна комісія припустила, що українці не забезпечать необхідної кількості учнів та учителів. Місцеві українці спочатку пропонували відкрити при існуючій гімназії паралельні українські класи [12, с. 2].

У 1903 р. О.Барвінський виступив у Галицькому сеймі щодо Станіславівської гімназії із звинуваченнями польської влади у безпідставному стримуванні національного поступу українців. Він відкинув закиди поляків, що українці не потрібно заснувань нових навчальних закладів, а в українських гімназіях недостатній рівень викладання та поширений радикалізм та антипольські настрої [10].

Слід зазначити, що не відкриття гімназії у Станіславові була однією з причин сесії українських депутатів галицького сейму. Зокрема, лідер християнських суспільників зачитав резолюцію, у якій зазначалося: “Від 1883 року виступають руські послы соймові з домаганнями поступового заспокоювання культурно-національних, економічних та політичних потреб руського народу, – йшлося в заяві. – Домагання їх на тому полі були завсігди мінімальні і обмежувалися до найконечніших і найбільше пекучих потреб”. І в останній сесії побажання послів не вийшли за межу, бо 1790 українських учнів у Станіславові потребують своєї гімназії. Та й інші звернення та запити залишилися без відповіді. Останньою краплею стало голосування за рентовий закон. Тому українські послы більше не можуть брати участі у роботі сейму і залишають його [6, с. 70].

Християнські суспільники неодноразово ставили питання щодо збільшення кількості навчальних закладів, які давали б професійну освіту. Особлива увага приділялась учительським семінаріям. О.Барвінський та його однодумці були викладачами учительських семінарій, а тому добре знали систему викладання у них.

29 грудня 1898 р. О. Барвінський подав внесення до Галицького сейму внесення щодо заснування у Львові виділової жіночої школи з українською мовою викладання. Він це мотивував тим, що близько 600 українських дівчат у Львові не мали можливості отримати освіти рідною мовою.

На початку 1902 р. О.Барвінський підняв це питання на загальнодержавному рівні, наголошуючи на тому, що рівень знань, отримуваних у цих педагогічних закладах, бажав би бути кращим, пропонує ввести до програми викладання в учительських семінаріях більше практичних предметів. Він наголошував на відкритті жіночих учительських семінарій, оскільки для молодих дівчат семінарія була єдиним місцем, де вони могли б здобути професійну освіту. Звичайно, що О.Барвінський відстоював права української мови як викладової в педагогічних інституціях. У відповідь українські депутати Державної ради отримали запевнення міністерства освіти про відкриття нових семінарій [13, с. 4].

Пресовий орган християнських суспільників – часопис “Руслані”, неодноразово звертався до української громадськості із закликами віддавати дітей до українських гімназій, щоб показати крайовій владі необхідність національної освіти для українців. “Руслан” вказував, що значна частина українців обмежує своїх дітей, посилаючи їх лише до початкової школи, застерігаючи, що через невелику кількість української молоді в гімназіях, крайова влада буде чинити перешкоди у відкритті українського університету [14].

Християнські суспільники не підтримали ідеї М.Грушевського щодо відмови від відкриття державних українських гімназій, а створення мережі приватних навчальних закладів, аргументуючи це тим, що українцям важко буде фінансувати їхню діяльність. Натомість, вони наголошували на тому, що східногалицькі українці повинні вимагати від крайової влади заснування нових українських державних середніх шкіл [2, с. 2].

Отже, освітні прагнення суспільно-християнської течії освітній сфері мали різноплановий та глибинний характер. Християнські суспільники внесли посильний внесок до заснування багатьох початкових й середніх навчальних закладів з українською мовою викладання.

Список використаних джерел та літератури:

1. Вистріли з двох противних таборів // Руслан. – 1 (13) січня 1898.
2. Вплив Русинів на шкільництво краю // Руслан. – 30 серпня 1903. – С. 2.
3. Інститут літератури НАН України, відділ рукописних фондів і текстології. Ф. 135. Спр. 37.
4. Кліш А. Вплив представників суспільно-християнської течії на відкриття української гімназії в Тернополі / Андрій Кліш // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Тернопіль і Тернопілля в історії та культурі України і світу (від найдавніших часів до сьогодення)» / [За заг. ред. проф. І. С. Зуляка]. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – Ч. 1. – С. 78–79.
5. Коли буде руска гімназія в Тернополі? // Діло. – 11 липня 1898.
6. Левицькій І. Александер Барвінській в історії культурного движенья руского народа на Прикарпатю / Левицькій І. Е. – Львів, 1901. – 118 с.
7. Новинки // Руслан. – 19 жовтня 1898.
8. Отворене тернопільської гімназії // Руслан. – 18 жовтня 1898.
9. Промова п. Барвіньського на 3-ім засіданню кр.сойму 30 грудня 1897 для умотивовання о засноване рускої гімназії ім. Франца-Йосифа в Тернополі // Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898–1998: До сторіччя заснування / За ред. С.Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С. 31.
10. Промова посла Олекс. Барвіньського в краєвім соймі дня 29. Жовтня 1903 в справі рускої гімназії в Станиславові. – Львів: Накладом ред. “Руслан”, 1903.
11. Річ посла Вахнянина виголошена в галицькім Соймі при нагоді заснованя рускої гімназії в Тернополі на 19. Засіданню сойму 5. Лютого // Руслан. – 10 лютого 1898.
12. Руска гімназія в Станиславові. // Руслан. – 3 травня 1900.
13. Учительські семінарії в бюджетовій комісії // Руслан. – 2 лютого 1902. – С. 4.
14. Шлім руску молодіж до шкіл // Руслан. – 21 серпня 1901.

Конюхов Сергій Вадимович

*к.і.н., асистент кафедри історії України
та етнокомунікації НУ «Львівська політехніка»
koniykhovs@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСЛЯЦІЇ МУЗЕЙНОГО СЕРЕДОВИЩА У НОВИХ МЕДІА (НА ПРИКЛАДІ МУЗЕЇВ ЛЬВОВА)

У процесі становлення сучасної моделі музею, який визначається стрімким ростом форм його існування в соціокультурному просторі і відповідно реалізацією особливих форм комунікації значну роль відіграють нові медіа. Саме вони, на думку відомого італійського музеєзнавця Марко Франчіоллі, були створені для того, щоб глибше пізнати музейне середовище та отримати або поділитися новими ідеями для розвитку музеїв [8].

Відображення музеїв у нових медіа досліджували й українські науковці. Так, у працях О. Харченко розглянуто й питання використання сучасних інноваційних технологій у культурно-просвітницькій діяльності музеїв та сучасні набутки в сфері інноваційних технологій, які використовуються у роботі з відвідувачами різних категорій [6].

Дослідники місця і ролі музею у сучасному суспільстві Р. Маньковська, Т. Оніпко та Н. Семергей розглянули традиційні та новітні форми і методи музейної комунікації, перспективи використання інформаційних технологій у музейній діяльності [1, 2]. Науковці звернули увагу на те, що основні функції поширення культури, що належали раніше музеєві, сьогодні перейшли до засобів масової інформації. У цих працях ми бачимо наголос на тому, що відбулась еволюція у сфері музейного простору та комунікації з музейною аудиторією. Тому представлення музеїв у нових медіа потребує більш глибокого дослідження.

Фахівці музейної галузі звертають увагу на те, як ефективніше залучити до музейного поля якомога більше відвідувачів. Представлення музеїв у нових ЗМІ та пряма комунікація за допомогою Інтернету сприяє підвищенню ролі музеїв та їхніх колекцій у соціумі. Водночас, щоб пробудити бажання відвідувачів ознайомитися з експозицією, необхідно вдало репрезентувати музей та сформуванати відчуття відкритого діалогу, комунікації [9, 10].